

gingen eerst, toen deze op waren, aan de jonge naalden. Deze rupsen echter waren minstens half volwassen. *Deze* geven beslist de voorkeur aan oude naalden."

Blz. 45, regel 22 v. o. De Heer VAN LONKHUYZEN schrijft mij: „Op blz. 45 deelt u terecht mee, dat het al of niet herstellen der boomen in hooge mate afhangt van de weersgesteldheid welke op de vreterij volgt. Deze was in 1919 aanvankelijk gunstig, maar ik meen dat de droogte en warmte in het najaar (September) veel nadeel berokkend heeft. De boomen waren toen bijna kaal, zoodat de zonnestralen ongehinderd door het kronendak den grond, de stammen en de takken konden bereiken. Toen zullen wel vele scheutjes slap zijn geworden."

Blz. 58. De Heer A. A. SPRANGERS, houtvester bij het Staatsbosch-beheer te Nijmegen, maakte melding van eene beschadiging in de bosschen van Mevr. VAN HEMERT, welke bosschen gelegen zijn ten Westen van den weg Nijmegen—Groesbeek, alwaar omstreeks 80 H. A. gedeeltelijk vrij hevig werden aangetast zonder dat er van algeheele kaalvraat sprake was. De gestreepte dennenrups werd daar op dennen van 15 tot 50 jarigen leeftijd waargenomen; zeer jonge bosschen, gelegen naast oude, werden aan de randen ook aangetast, echter nooit verder dan 1 Meter in het bosch.

Blz. 89 tot 96. Hierbij verwijs ik naar een artikel van den Heer T. A. C. SCHOEVEERS in „Tijdschrift over Plantenziekten", jaargang XXI (1916), blz. 131—202).

J. RITZEMA BOS.

BOEKAANKONDIGING.

De firma J. B. WOLTERS te Groningen zond mij een aantal boeken ter recensie, waarvan sommige slechts zijdelings of zelfs in 't geheel niet met de ziektenleer der planten in verband staan. Voor de bespreking van deze laatstbedoelde boeken kan uiteraard niet veel ruimte worden beschikbaar gesteld.

Ik vermeld hier de volgende boeken van den Heer J. KOK, Rijkslandbouwconsulent en Directeur van de Rijkslandbouwwinterschool te Veendam. Het zijn allen handleidingen bij het onderwijs van land- en tuinbouwwintercursussen.

Plantkunde, achtste druk, 1920.

Bemestingsleer, tiende druk, 1919.

Veeteelt, tweede druk, 1919.

Vijanden van landbouwgewassen, tweede druk, 1919.

Deze deeltjes vormen met een aantal andere eene „Handleiding bij het onderwijs aan land- en tuinbouwwintercursussen" en kosten per stuk f 0.75. Dat zij aan eene bestaande behoefte voldoen en in 't algemeen geschikt zijn voor het doel, waarvoor zij werden samengesteld, blijkt uit het feit, dat zij telkens moesten worden herdrukt. Ik zal er hier verder niets meer van zeggen, want „goede wijn heeft geen krans".

Eene uitzondering wil ik alleen maken voor het boekje over „Vijanden van landbouwgewassen", daar eene eenigszins meer uitvoerige bespreking van dit deeltje in het „Tijdschrift over Plantenziekten" thuis behoort, wat van de andere boekjes niet kan worden gezegd.

Achtereenvolgens bespreekt de Heer KOK:

1e. Schadelijke inwerking van de levenloze natuur (te weinig licht, te weinig warmte, te weinig water, te veel water, te veel plantenvoedsel, giftige bestanddeelen in de lucht en in den bodem).

2e. Schadelijke dieren (eerst worden beha ideld diersoorten, die meerdere gewassen beschadigen, zooals muizen en ratten, verschillende vogels engerlingen, ritnaalden, veenmollen, emelten, aardrupsen, rups van den gamma-uil, bladluizen, slakken, stengelaaltje, bietenaaltje; daarna komen de vrijwel monophage dieren aan de beurt in de volgorde der gewassen, die zij aantasten).

3e. Schadelijke planten (onkruiden en zwammen, die oorzaak zijn van plantenziekten; deze laatsten ook al weer in de volgorde van de gewassen, waarin zij parasiteeren).

Op duidelijke, algemeen vatbare wijze wordt in dit werkje veel wetenswaardigs meegedeeld. Uit de geheele wijze van behandeling blijkt dat de schrijver niet alleen op de hoogte is van de onderwerpen, die hij behandelt, maar ook dat hij een bekwaam onderwijsman is.

Enkele opmerkingen moge de schrijver mij ten goede houden.

Waar (blz. 7) wordt gezegd: „dat planten geheel in 't donker groeien, komt in de praktijk weinig voor,” had m. i. zeer geschikt er op kunnen worden gewezen dat de tuinbouwer bij de teelt van witlof, molsla, bleekselderij, enz. opzettelijk geëtiolerde planten of plantendeelen teelt.

Op blz. 10, 1e regel v. b.. wordt gesproken van te *weinig warmte*, waar had moeten staan te *weinig water*.

Op blz. 11 had ik gaarne naast den invloed van te veel plantenvoedsel, ook de gevolgen van een te kort aan plantenvoedende stoffen in den bodem behandeld gezien. (kaligebrek).

Op blz. 17 worden m.i. de verschillende soorten van kraaiachtige vogels met het oog op hunne oeconomische beteekenis wel wat te veel over één kam geschoren. Dat in ons land in het algemeen de schade, die de roek aanbrengt, het nut zou overtreffen, kan ik niet zoo grif toegeven; al erken ik gaarne dat het soms noodig is, dat de landbouwer zich tegen dezen vogel te weer stelt. Maar waar de Heer Kok schrijft: „Schiet ze dood en verstoort haar nesten,” — daar doet hij eenvoudig alsof er geen Vogelwet bestond. De musschen en de zwarte kraaien genieten de bescherming dezer wet niet; maar om vogels, die — zooals vinken en roeken — niet op de „zwarte lijst” voorkomen, te mogen dooden of hunne nesten te mogen verstoren, moet men daartoe vergunning van den Burgemeester hebben gekregen.

Op blz. 63 ware het gewenscht geweest, er even op te wijzen, dat de *Peronospora*, die de erwten aantast, eene andere is dan die van koolzaad en weer eene andere dan die van uienplanten, zoodat de valsche meeldauw, die er door wordt veroorzaakt, niet van het eene dezer gewassen op het andere kan overgaan. Ook had dienen te worden vermeld, dat de *Peronospora parasitica*, die koolzaad en mosterd aantast, vooral schadelijk wordt door de hypertrophie, die zij bij de bloemstengels en de bloemen in 't aanzijn roept, waardoor van de vruchtzetting niet veel terecht komt.

Ziedaar enkele opmerkingen, die den schrijver misschien aanleiding kunnen geven in een vogenden druk eenige kleine wijzigingen aan te brengen.

Overigens kan ik dit boek ten zeerste aanbevelen.

J. RITZEMA BOS.